

zaken. Stukken betreffende de Oost- en West-Indische Missie. Varia.

16. Overzichten betreffende de toestand van de Rooms-Katholieke Kerk in andere landen. 10 nrs.
17. Diverse stukken (wetten, besluiten, enz.) voornamelijk met betrekking tot de kerkelijke zaken in Nederland, ten gebruike van het Departement van Rooms-Katholieke Eredienst (41 nrs).
18. Stukken betreffende de comptabiliteitswet (1849 - 1856), de werkzaamheden van de Algemene Rekenkamer en diversen.

Wat is nu de betekenis hiervan voor historisch onderzoek? Roesingh spreekt van een "pendant op het archief van het departement van de R.K. Eredienst 1815 - 1870". Nader onderzoek zou moeten uitmaken of er werkelijk sprake is van een tegenhanger. Mij lijkt de collectie in veel opzichten een anders geordend duplicaat van delen van het archief van R.K. Eredienst, aangevuld met stukken van andere departementen. Dat het om de "papieren-Willemsse" gaat en niet om die van een ander blijkt nauwelijks of het moest zijn in Willemses specialiteit: de statistische bewerking van het materiaal.

Niet aanwezig in het Eredienstarchief zijn de zogenaamde met de hand geschreven *Jaarboekjes* (zie onder 1). Albers heeft hiervan gebruik gemaakt in zijn boek *Geschiedenis van het herstel van de hiërarchie in de Nederlanden*⁴. Onderzocht zou moeten worden in hoeverre deze *Jaarboekjes* inderdaad een unieke bron vormen. De hoofdstukindeling wekt het vermoeden dat ze later grotendeels zijn verwerkt in het wel gedrukte *Handboekje voor de zaken der Rooms-Katholieke Eeredienst*⁵.

Inhoudelijk bieden de "papieren-Willemsse" dus wellicht maar weinig wat niet elders beter (in de archieven zelf) of gemakkelijker te raadplegen is (in gedrukte vorm). Daarmee is niet gezegd dat ze maar weer in vergetelheid moeten terugzinken waarin ze tot heden een onopgemerkt bestaan konden leiden. Op de eerste plaats vindt men hier veel statistische informatie bijeen die elders verspreid is of nog bij elkaar gehaald moet worden. Op de tweede plaats gaat het toch maar om een collectie van een man die langdurig en niet

4. Dl. I, Nijmegen 1903, 39.

5. Van het *Handboekje* verschenen 32 jaargangen van 1847 tot en met 1880 eerst bij de Gebr. J. en H. van Langenhuysen in Den Haag (1847 - 1875) en later bij G. Mosmans in Den Bosch (1876 - 1880).